

Kallahti Kallvik ry
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry

Helsingin hallinto-oikeudelle 5.8.2022

Diaarinumero 25831/03.04.04.04.16/2021

Vastaselitys

Helsingin kaupungin lausuntoon HEL 2019-007132 25.3.2022

Kallahti Kallvik ry:n ja Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry:n valitus 19.11.2021

Päätös, jota valitus, lausunto ja vastaselitys koskevat

Helsingin kaupunki, Kaupunginvaltuusto 06.10.2021, Pöytäkirja 17/2021 § 288,

Meri-Rastilan itäosan asemakaavan muuttaminen (nro 12571).

Sisältö

Puutteellinen vaikutusten arviointi

Kaavoituksen vaikutus Natura-alueeseen Kallahden niitty-, harju- ja vesialueet (FI0100063)

Metsäverkostoyhteys

Lahokaviosammal ja muut eliölajit

Kallahden asukkaita ei ole kuultu lain edellyttämällä tavalla

1) Kaavoitetut Kallahden metsäalueet ovat Kallahden, eivät Meri-Rastilan aluetta

2) Kaavoituksen vaikutuksia kaava-alueeseen välittömästi liittyvälle Kallahden asuinalueelle ei ole selvitetty lainkaan

3) Vuorovaikutuksessa Kallahti ja Kallahden asukkaat on sivuutettu

Kaavoituksen tavoitteet hyväksyttävyyden kriteerinä

Linkejä

Liite: Kuvia Pohjavedenpuiston pohjoisosasta (tontin 54165 alueelta)

Helsingin kaupunki ei lausunnossaan tuo esiin juuri uusia seikkoja yli niiden, joihin valitus jo kohdistuu, eikä perustele pyyntöään valitusten hylkäämisestä muutoin kuin väittämällä, että kaavoitus ei riko lakia, vastoin mitä olemme jo valituksessa perustellusti esittäneet sen rikkovan. Kaupunki ei lausunnossaan tehokkaasti kumoa valituksemme perusteluja.

Valituksesta ilmenevin perustein vaadimme edelleen, että Helsingin kaupunginvaltuuston päätös kumotaan ja täytäntöönpano kumotaan lainvastaisena. Vaadimme ensisijaisesti, että Meri-Rastilan itäosan asemakaavan muutos hylätään ja sen mukainen asemakaava kumotaan. Toissijaisesti vaadimme, että metsäisille viheralueille Ison Kallahden puistoon ja Kallahden Pohjavedenpuisto-Ullaksenpuistoon osoitettu rakentaminen kumotaan.

Vastaselityksessä kommentoimme kaupungin lausuntoa valituksemme otsikoiden mukaisessa järjestyksessä.

Puutteellinen vaikutusten arviointi

Oikaisu valituksemme kohtaan ” – Äskeistä Helsingin hiilinelukartoitusta (Selvitys pääkaupunkiseudun hiilineluista ja -varastoista: Loppuraportti. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä 2020) ei ole tehty Pohjavedenpuistossa, koska kaavoittaja on merkinnyt alueen ’maankäytön muutosalueeksi.’” (Valitus s. 3).

Oikaisu: Hiilinelukartoitus on tehty myös Pohjavedenpuistossa ja muilla kaavoittajan rakennettavaksi suunnittelemissa metsäalueilla, mutta tulokset on näiltä osin peitetty yleisöltä (ruskea alue kartassa merkinnällä ”maankäytön muutosalue”) ja avattu vasta vuonna 2022 osoitteessa kartta.hsy.fi (> karttatasot > ilmasto > Helsinki).

Tätä kaava-alueen luontoa koskevaa selvitystä ei ole otettu kaavoituksessa huomioon, mikä on puute varsinkin siihen nähden, että valmisteilla oleva maankäyttö- ja rakennuslain uudistus, joka tulee osittain voimaan jo 2023, tietävästi sisältää määräykset hiilitaseen laskennasta. Jos edellytetään menetettävien luonnonarvojen kompensatiota ja luontoalueiden ennallistamista (EU:n biodiversiteettiasetus, tulossa), kaavan mukainen rakentaminen saattaa osoittautua mahdottomaksi sen takia, että kaavoittaja on sulkenut hiilinelukartoituksen tulokset pois kaavoituksen ympäristövaikutusten arvioinnistaan. Hiilineluselvityksen huomiotta jättäminen on erityisen valitettavaa, kun selvityksestä käy ilmi, että Pohjavedenpuisto on hiilivarastoltaan paras koko Meri-Rastilan asemakaava-alueen kaikista puistometsistä. Juuri Pohjavedenpuistosta kuitenkin suunnitellaan menetettävän noin 60 % (noin 4,5 ha) rakentamisen alle, kun muista Meri-Rastilan kaava-alueen puistometsistä lohkaistaan rakentamiselle keskimäärin alle 25 % (0,3–1,65 ha). Jo nykyinen laki antaa mahdollisuuden kieltää luonnonvaroja hukkaava rakentaminen ja kaavoittaminen, minkä pyydämme hallinto-oikeutta tässä tapauksessa tekemään.

Kaupunki vetoaa lausunnossaan (s. 17) Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmään riittävänä luontoselvityksenä asemakaava-alueelta. Luontotietojärjestelmään kertyneiden tietojen perusteella voidaan lausunnon mukaan ”todeta”, että ”alueella ei ole erityisen arvokkaita lepäko-, linnusto-, kääpä- tai hyönteiskohteita kaavaselistuksessa luetteloituja kohteita lukuunottamatta.” Epätotuuksien toistuva ”toteaminen” kaupungin lausunnossa hallinto-oikeudelle on varsin hämmentävää viranomaisen toiminnaksi.

Lausunto tukeutuu väitteeseen, että kaupungin luontotietojärjestelmässä on kaikki olennainen Helsingin luonnonympäristöjä koskeva tieto. Tämä ei totta.

Luontotietojärjestelmästä puuttuvat esimerkiksi selkärangattomat ja hyönteiset, kuten kovakuoriaiset ja perhoset. Samoin puuttuvat tiedot sammalista ja jäkälistä (lukuun ottamatta lahokaviosammalta). Luontotietojärjestelmässä on jatkuvasti alueellisia ja lajikohtaisia puutteita, joista kertoo Helsingin kaupungin tarkastusviraston arviointimuistio (13.2.2019) Luonnonsuojeluohjelman toteuttaminen 2018 (linkki):

- Kaikista lajeista tai lajiryhmistä ei kuitenkaan ole tuoretta tietoa tai ei ole tietoa lainkaan.

- Helsingille tyypilliset ja harvinaiset lajit olivat [- -] ja ovat edelleen tiedossa vain osin. Osasta lajeja on paremmin tietoa kuin muista. Lajitiedot saattavat koskea vain osaa Helsingin aluetta: kaikkia alueita ei ole kartoitettu kattavasti.

- Hyönteisten tilanne Helsingissä on huonosti tunnettu, koska asian selvittämiseen ei ole vakituista henkilöä eikä aikaa. Helsingin alueen kovakovuoriaisista tai perhosista

ei ole tietoja. [- -] Hyönteisten lisäksi muidenkin selkärangattomien esiintyvyys Helsingissä on huonosti tunnettu.

- Helsingissä kasvien tilanne on hyvin tunnettu kasvitieteilijä Arto Kurton ansiosta. Osa tiedoista on kuitenkin vanhaa. Sammalista ja jäkälistä ei tiedetä juuri mitään.

Esimerkki Helsingin luontotietojärjestelmän puutteista ovat juuri lepakot Pohjavedenpuisto-Ullaksenpuistossa. Kaupungille on ilmoitettu toistuvasti vuosina 2016 ja 2017 lepakkohavainnoista Pohjavedenpuiston ja Ullaksenpuiston yhtenäiseksi metsäalueeksi tekevän Leikosaarentien alikulun vuosikymmeniä sitten istutetun, vahvakasvuisen lehmusmetsikön kohdalla (valitus s. 7-8 ja liite 6). Ilmoituksista ja meneillään olleesta asemakaavasuunnittelusta huolimatta lepakoiden esiintymistä Pohjavedenpuisto-Ullaksenpuistossa ei ole selvitetty kaupungin toimesta tai tietoa ei ole viety kaupungin luontotietojärjestelmään.

Helsinki ei myöskään maankäytön suunnittelussa koskaan selvitä kovakuoriaisia eikä sammaleita ja jäkäliä, lahojaviosammalta lukuun ottamatta. Näin siitä huolimatta, että Suomessa esiintyvistä kovakuoriaislajeista 15 on direktiivin suojelemia, sammalista ja jäkälistä 18. EU:n luontodirektiivissä on mainittu 139 lajia, joita tavataan Suomessa (linkki luetteloon). Luettelossa mainituista lajeista lepakoita on 13, kovakuoriaisia 15, perhosia 16, sudenkorentoja 6, putkilokasveja 32 sekä sammaleita ja jäkäliä 18. Direktiivin suojelemat lajit ovat mukana luonnonsuojeluasetuksen liitteissä (linkki), joissa on lueteltu kaikki Suomessa rauhoitetut, uhanalaiset sekä erityisesti suojeltavat lajit, mutta asetukseen sisältyy myös muita lajeja.

Osalliset ovat toistuvasti muistuttaneet kaavoittajaa siitä, että Helsingin luontotietojärjestelmä on erittäin puutteellinen varsinkin Pohjavedenpuiston ja myös Ullaksenpuiston ja näitä metsäalueita yhdistävän lehmusmetsikön kohdalla, alueilta on useita havaintoja uhanalaisista ja rauhoitetuista lajeista ja alueilla on Metso-arvoluokkien I ja II metsää. (Vastaajalle aiemmin toimitetut Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen lausunnot 6.10.2021; 10.5.2021; 10.11.2020; 16.12.2016; ja Kallahti Kallvik ry:n lausunnot 10.11.2020; 10.2.2020; 3.11.2018.) (Valitus s. 2). [Metso = metsiensuojeluohjelma.]

Lausunnon väite (s. 17), että "Asemakaava-alueella ei ole suojeltuja luontokohteita eikä luonnonsuojeluohjelman kohteita eikä kaavalla ole niihin nähden merkittäviä heikentäviä tai haitallisia vaikutuksia" yksiselitteisesti ei pidä paikkaansa. Tiedetysti ja tunnustetusti puutteellista ja aukollista luontotietojärjestelmää ei voida pitää lain tarkoittamalla tavalla "riittävänä" selvityksenä (MRL 9§) siten kuin kaupunki lausunnossaan esittää. Pohjavedenpuisto-Ullaksenpuiston ja Ison Kallahdenpuiston kallioluontotyyppejä ja kangasmetsiä sekä niiden suojeluarvoa ei ole inventoitu. Näin ollen Helsingin kaupunki on laiminlyönyt velvollisuutensa selvittää suunnittelualueen luonnonarvot sekä asemakaavasuunnitelman vaikutukset suunnittelualueen luonnonarvoihin.

Kaavoituksen vaikutus Natura-alueeseen Kallahden niitty-, harju- ja vesialueet (FI0100063)

Kaupunki ei tuo lausunnossaan (s. 14-15) Natura-alueesta mitään uutta esiin, mikä ei jo olisi valituksemme kohteena. Viittaamme valitukseen s. 4-5. Viittaamme Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun Östersundomin yleiskaava-asiassa

(KHO:2021:60): nimenomaan koko alueelle osoitetun maankäytön yhteisvaikutusten arviointi katsottiin puutteelliseksi eivätkä Natura-arvioinnissa ”esitetyt johtopäätökset merkittävien haitallisten vaikutusten toteutumatta jäämisestä kaikilta osin perustuneet sellaisiin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuihin täydellisiin, täsmällisiin ja lopullisiin päätelmiin, joilla voitiin hälventää kaikenlainen tieteellinen epäily asianomaisella suunnittelualueella suunniteltujen töiden vaikutuksista.”

Kaavoittajan esittämä selvitys kaavoituksen vaikutuksista Natura-alueeseen (Enviro 2018) on vanhentunut sekä pandemian kasvatettua erittäin paljon luontoalueiden kävijämääriä (vuodesta 2020 alkaen) että kaavan muututtua siten, että rakentamista tulisi huomattavasti lähemmäksi Natura-alueen rajaa kuin selvityksen tekemisen aikaan suunniteltiin, ja tämä on nimenomaan henkilöautoliikennettä (viisikerroksinen parkkitalo Kallvikinniementien reunassa sadan metrin päässä Natura-alueen sisäänkäynnistä). Selvityksessä on huomioitu vain käyttöpaineen lisääntyminen nyt kaavoitetun Meri-Rastilan lisärakentamisen takia, ei ole huomioitu käyttöpaineen lisääntymistä Meri-Rastilan lähivirkistysalueiden pienentämisen eikä koko Vuosaaren, Itä-Helsingin, Helsingin ja pääkaupunkiseudun lisärakentamisen takia. Kallvikinniemi on koko tältä alueelta ja laajemmaltakin käytetty virkistys- ja luontomatkailukohde. Environ raportin johtopäätös, että kaavoitettu rakentaminen tosin lisäisi Natura-alueen käyttöä ja täten mahdollisesti myös kulumista, mutta tuskin haitallisessa määrin, ei nähtävästi perustu minkäänlaisiin liikennevirta- tai kävijätilastoihin, vaan on pelkkä hyväntahtoinen arvio. Kaavoituksen vaikutusta Natura-alueeseen ei ole arvioitu riittävällä tarkkuudella ja huolellisuudella, jotta mahdollisesti tuhoisat vaikutukset voitaisiin todeta poissuljetuiksi. KHO:n Östersundom-ratkaisunkin valossa Meri-Rastilan itäosan asemakaavan muuttaminen on siksi kumottava.

Metsäverkostoyhteys. Kaupunki ei vastaa lausunnossaan valituksemme kohtaan, jonka se referoi (lausunto s. 5, valitus s. 5): ”Kallahden Natura-alueelta pohjoiseen Pohjavedenpuiston läpi kulkeva ’kehitettävä metsäverkostoyhteys’ (yleiskaavan kaupunkiluonto-teemakartta) kaavan mukaan rakennetaan umpeen.”

Kaupunki vähättelee yleiskaavan kaupunkiluonto-teemakartan merkintää ”ohjeelliseksi”, mutta jättää mainitsematta, että sama metsäverkostoyhteys -merkintä on asemakaavoitusta velvoittavana määräyksenä ylemmän tason kaavassa, Uudenmaan maakuntakaavassa. Sekä kaavoittajalla että kaupungin lausunnonantajalla on erityistä sekaannusta aiheuttava tapa pyrkiä korvaamaan ”metsäverkostoyhteys” ”viheryhteydellä”, jolla ne tarkoittavat viheralueita yhdistäviä kevyen liikenteen väyliä (esim. lausunto s. 7, kaavoituksen tavoitteena on ”turvata viheralueiden ekologinen laatu” ”mm. parantamalla reittejä sekä alueen sisällä, että viereisten alueiden palveluihin erityisesti kävellen ja pyörällä”). Kevyen liikenteen väylät eivät voi korvata metsäverkostoyhteyksiä. Kaikki viheralueet eivät myöskään ole metsää, minkä tosiasian sivuuttaminen käy drastisesti ilmi aikomuksessa siirtää Kallvikinniemen pohjoiseen suuntautuva metsäverkostoyhteys Pohjavedenpuistosta Mustankivenpuistoon. Kaavaselostuksessa (s. 41) väitetään ”todetun”, että ”metsäverkoston kehittävän yhteyden toteuttaminen pohjoisen suuntaan Vuotien ylittävässä kohdassa ei ole mahdollista Vuotien aiheuttaman leveän katkon takia.” Kallahti Kallvik ry on ehdottanut toistuvasti kaupungille Vuotien keinotekoisien raitien kattamista Pohjavedenpuiston kohdalta viherkannella, jollaisen toteuttaminen ei ole missään tapauksessa mahdotonta. Sen sijaan on erittäin vaikeaa (jos ei ehkä täysin

mahdotonta) muuttaa Mustankivenpuiston pohja, käytöstä poistettu hiekanottokenttä, metsämaaksi, ja saada metsä näin jatkumaan Pohjavedenpuiston vanhan metsän sijasta Mustankivenpuiston nurmikentällä ja täysin kasvittoman Ulappasillan kautta metroaseman yli, kuten kaavoittaja kaavailee.

Kaavaratkaisu perustuu metsäverkostoyhteyden osalta epätotuuksien "toteamiselle", käsitesekoitukselle ja toteuttamiskelvottomille jatkokaavailuille, eikä kaupungin vastaus valitukseemme muuta tätä asiointilaa. Kallvikinniemen Natura-alueen ja luonnonsuojelualueiden eristäminen metsäverkostosta tuhoaisi näiden alueiden suojeltavat luontoarvot; isolaatissa luonnon monimuotoisuus ja elinvoimaisuus on väistämättä heikkenevä.

Lahokaviosammal ja muut eliölajit

Lahokaviosammalen ja muiden eliölajien osalta viittaamme valitukseen s. 5–8.

Lahokaviosammal on edelleen paitsi luontodirektiivin liitteen II (b) laji myös luonnonsuojeluasetuksella rauhoitettu (liitteen 2) laji, mutta ei enää uhanalainen eikä erityisesti suojeltava. Se siis poistettiin luonnonsuojeluasetuksen liitteestä 4.

Rauhoitetun lajin elinvoimaisuuden säilyminen on itseisarvo, mutta lahokaviosammaleen suurin arvo ei ole lajin itseisarvo, vaan se, että laji on monimuotoisen vanhan metsän indikaattorilaji (samoin kuin moni muu luontokartoittaja Olli Mannisen kaava-alueen metsissä havaitsema sammal- ja kääpäälaji – valituksen liitteet 4 ja 5). Vanhan metsän hävittäminen tullaan kieltämään EU:n biodiversiteettiasetuksessa kokonaan sekä asettamaan ennallistamisvelvoite (tiettävästi vuoden 2021 tasoon). Vanhojen metsien hiilivarastojen säilyttäminen ei ole nykyisessä maailmantilanteessa kaavoittajan tahdonvallassa eikä siitä päätetä minkään yksittäisten lajesiintymien "pisteitä" laskemalla. Helsingin täytyy varautua lausunnossa mainittuun 170 000 k-m²:n (aiotun, suunnitellun tai jo kaavoitetun) rakennusoikeuden vähentämiseen sekä 100 miljoonan euron (spekulatiivisen) rakennusoikeuden myyntiarvon menetykseen Vuosaaressa, jos "kaikki alueet, jotka on arvioitu lahokaviosammalen elinympäristöiksi, sekä kaikki yksittäisetkin löydetyt itujväsryhmät säilytettäisiin" (lausunto s. 16). Vanhojen metsien säilyttämiseen velvoittaa jo MRL:n määräys luontoarvojen vaalimisesta, puhumattakaan nykyiseen luontokriisiin vastaamiseksi päätetyistä Helsingin hiilineutraalius- ja luonnon monimuotoisuus -ohjelmista.

Kaupungin lausunnossaan visioima rakennusoikeuden vähentäminen Vuosaaresta (jos kaikki lahokaviosammalen elinympäristöt säilytettäisiin) vastaa asukkaiden ja osallisten näkemyksiä Vuosaareen kaavaillun asukasmäärän kasvun radikaalistakin hillitsemistarpeesta (Vuosaarelaisyhteisöjen lausunnot, linkki; Adressi Pelastetaan Vuosaari!, 4786 allekirjoitusta 30.7.2022, linkki).

Lausunto s. 25: "Kaavaratkaisu tehostaa maankäyttöä, mikä on välttämätöntä kaupungin kasvun kannalta." – Kaupungin kasvu ei ole kuitenkaan luonnonlaki, vaan poliittisesti määritelty tavoite. Useat selvitykset ovat osoittaneet, että Helsingin ei ole suinkaan pakko kaavoittaa arvokkaita luontoalueita rakentamiselle voidakseen saavuttaa tarvittavan uudisrakentamisen määrän (esim. Asukkaiden Helsinki -

yhteislistan aloite (linkki); luontojärjestöjen yhteisen Kaadetaan kaava, ei metsää -kampanjan piirissä laadittu kartoitus).

Kallahden asukkaita ei ole kuultu lain edellyttämällä tavalla (MRL 62 § 1 mom)

Kaupunki ei vastaa lausunnossaan valitukseemme, että Kallahden asukkaita ei ole kuultu lain edellyttämällä tavalla. Kallahden ja Kallahden asukkaiden täydellinen sivuuttaminen niin sanotun Meri-Rastilan asemakaavan suunnittelussa toteutuu eri tavoin: 1) kaavoitettujen Kallahden metsäalueiden väittämisenä virallisessa tiedotuksessa, kaavaselostuksissa ja päättäjille tehdyissä esityksissä kuuluvaksi Meri-Rastilaan; 2) kaavoituksen vaikutusten selvittämättömyytenä Kallahden asuinalueeseen; 3) Kallahden ja Kallahden asukkaiden sivuuttamisena kaavan vuorovaikutuksessa.

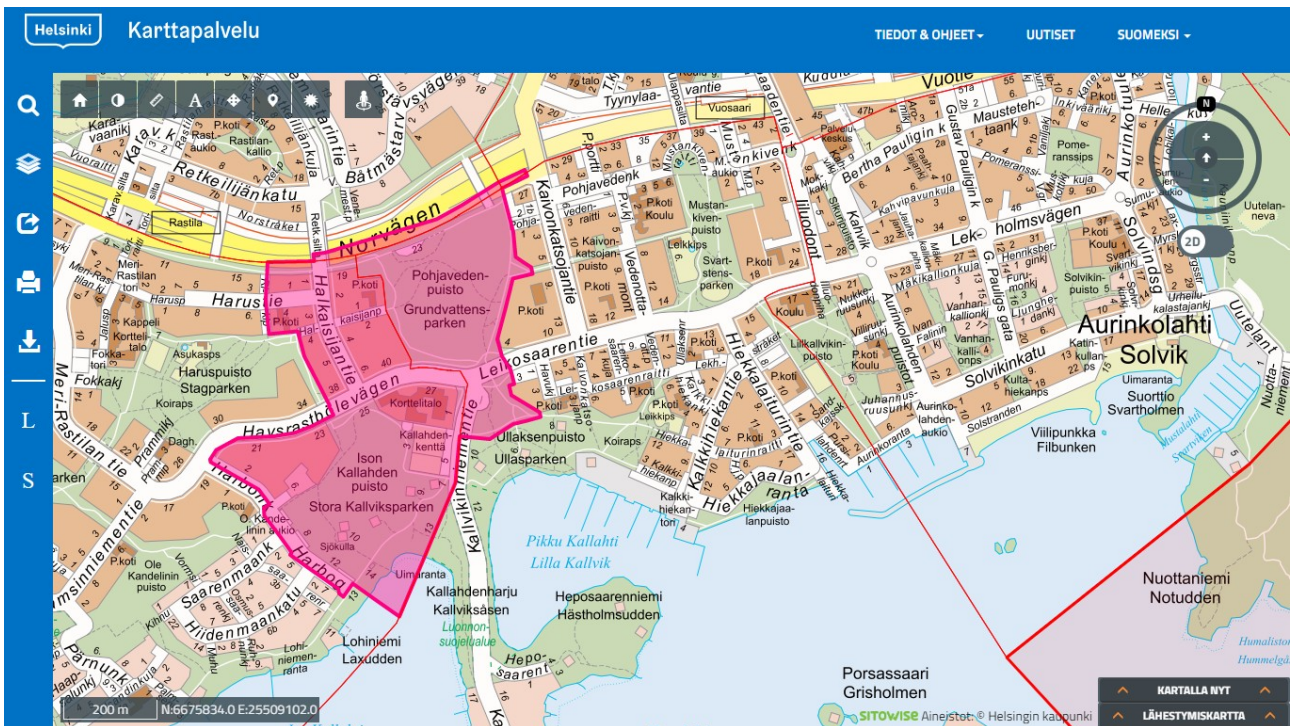
1) Kaavoitetut Kallahden metsäalueet Ullaksenpuisto ja Pohjavedenpuisto ovat Kallahden, eivät Meri-Rastilan aluetta.

Kaupungin väite lausunnossaan (s. 8), että ”Päättäjille ei ole annettu virheellisiä eikä harhaanjohtavia tietoja” ei pidä paikkaansa. Alkaen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 27.3.2015 kaavasuunnitelma on esitetty vain Meri-Rastilaa koskevana ja kaava-alueeseen sisällytettyjen Kallahden metsäalueiden on väitetty olevan ”Meri-Rastilan puistoja” tai ”sijaitsevan Meri-Rastilassa”, esim. (OAS 27.3.2015) ”Asemakaavan muutos koskee Rastilan metroaseman ympäristöä, Meri-Rastilan liikekeskusta, toria ja 1990-luvun alussa rakennettua kerrostaloaluetta sekä asuinalueen sisäisiä puistoalueita, eli Haruspuistoa, Pohjavedenpuistoa, Rysäpuistoa, Ole Kandelininpuistoa, Ison Kallahden puistoa ja osaa Ullaksenpuistosta sekä katualueita.” Tämä virheellinen väite on toistunut kaikissa kaavoittajan esityksissä ja kuvauksissa aina kaavaehdotukseen asti keväällä 2020, jossa kaavoittaja on ensimmäisen kerran myöntänyt, että kaavoitus kohdistuu paitsi Meri-Rastilan itäosaan myös Kallahden kaupunginosa-alueen länsiosaan. Kallahden ja Meri-Rastilan kaupunginosa-alueiden rajaa ei ole merkitty kaavakarttaan. Kuten valituksestamme (s. 10) käy ilmi, kaavoittajan (mm. Kallahti Kallvik ry:n oikaisuyrityksistä piittaamatta) jatkuvasti toistama väärä tieto kaavoituksen kohdistumisesta vain Meri-Rastilaan on myös tavoittanut päättäjät päätöksentekoon vaikuttaneella tavalla.

Alueiden historia, identiteetti, asukkaiden kokemus asuinpaikastaan tai kaupungin virallinen aluejako eivät tue kaavoittajan virallisissa esityksissään väittämää Kallahteen kuuluvien Pohjavedenpuiston ja Ullaksenpuiston kuulumista Meri-Rastilaan.

Kaupunki selittää lausunnossaan (s. 26), että kaupunginosa-alueiden rajaa ei ole ”korostettu” (oik. ei ole merkitty lainkaan) kaava-aineistoissa, koska muka ”osa-alueiden rajat eivät välttämättä vastaa koettuja alueiden välisiä rajoja”. On totta, että jokainen asukas ei ”välttämättä” ”koe” esimerkiksi Kallahden koulutalon kuuluvan Meri-Rastilan alueeseen tai Pohjavedenpuiston länsilaidan kävelytien kuuluvan Kallahden alueeseen, koska kaupunginosa-alueiden raja on vedetty kartalle Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa eikä Vuosaaren maastossa asukkaiden kokemusta kuunnellen, mutta tämä ei tarkoita, että Kallahden ja Meri-Rastilan alueiden erillisuus ja oma naapurialueista eroava identiteetti ei olisi näiden alueiden ja myös koko Vuosaaren asukkaille täysin selvää.

Epämääräinen ja perusteeton väite joistakin kokemuksista, ”rajat eivät välttämättä vastaa koettuja rajoja”, ei voi vapauttaa kaupunkia lain (MRL 55§) vaatimuksesta osoittaa asemakaavakartalla asemakaavaan sisältyvien eri alueiden rajat. Meri-Rastilan itäosan asemakaavakartassa ei ole lainkaan osoitettu kaavaan sisältyvää Meri-Rastilan ja Kallahden kaupunginosa-alueiden rajaa Pohjavedenpuiston länsipuolella, Meri-Rastilan tiellä ja koulutalon itäpuolella Kallvikinniementiellä (josta jatkuu samana kuin kaava-alueen raja Ison Kallahden uimarantaan).

”Meri-Rastilan itäosan” asemakaava-alue (punainen alue, paksu rajaviiva) ja Meri-Rastilan ja Kallahden osa-alueiden välinen raja (kapea punainen rajaviiva) alueen pohjoisosan keskellä. Lähde: kartta.hel.fi [29.7.2022].

2) Kaavoituksen vaikutuksia kaava-alueeseen välittömästi itäpuolella liittyvälle Kallahden asuinalueelle ei ole selvitetty lainkaan.

Kaupunki ei vastaa lausunnossaan valitukseen kaavoituksen vaikutusten selvittämättömyydestä Kallahden asuinalueelle. Kuten kaupunkikin toteaa lausunnossaan, selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia (MRL 9§). Kaavalla rakennetaan Kallahden asuinalueen ainoat luonnonmukaiset metsäiset lähivirkistysalueet Pohjavedenpuisto ja Ullaksenpuisto osaksi Meri-Rastilan asuinalueetta. Kaavoituksen vaikutuksia Kallahden asuinalueelle ei ole selvitetty lainkaan. Suuri osa Kallahden noin 7000 asukkaasta asuu välittömästi Pohjavedenpuiston itäpuolella, Pohjavedenpuiston ja Mustankivenpuiston välisellä tiiviillä kerrostaloalueella. Pohjavedenpuisto-Ullaksenpuisto on Kallahden asuinalueen olennaisen tärkeä, asukkaiden ja yhteisöjen (koulujen, päiväkotien, kerhojen, yhdistysten, yritysten) monin tavoin ja paljon käyttämä Kallahden ainoa luonnontilaisen kaltainen lähimetsä, jonka rakentamisen ja liittämisen Meri-Rastilan asuinalueeseen ei voida arvioida jäävän ilman merkittäviä välittömiä ja välillisiä ympäristövaikutuksia Kallahden asukkaille ja Kallahden asuinalueelle ja kaupunginosa-alueelle, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset,

sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset sekä vaikutukset muun ohella kaupunkikuvaan ja maisemaan.

Kaavoittaja ei ole edes perustellut vaikutusten selvittämättömyyttä arviolla, että kaavalla ei olisi merkittäviä vaikutuksia Kallahden asuinalueelle – koska tällaista arviota ei voida uskottavasti esittää. Kaupungin lausunnon väite, että ”Selvitykset osoittavat jäljempänä esitetyllä tavalla, että asemakaavan sisältövaatimukset täyttyvät. Selvitykset on tehty koko siltä alueelta, jolla kaavalla on arvioitu olevan merkittäviä vaikutuksia.” (lausunto s. 12) kumoutuu, koska mitään selvityksiä ei ole tehty kaava-alueeseen välittömästi liittyvällä Kallahden asuinalueella, josta kaava lohkaisee olennaisen osan osaksi toista, Meri-Rastilan asuinalueetta. Selvitykset eivät näin ollen myöskään osoita, että asemakaavan sisältövaatimukset täyttyisivät.

Lausunto s. 26: ”Kaupunkiuudistuksen tavoitteena on kuroa näitä kahta osa-alueita [Meri-Rastilaa ja Kallahtea] yhteen kaupunkirakenteellisesti.” Tällaista tavoitetta ei ole mainittu kaavan suunnitteluaineistossa eikä sillä ole poliittista hyväksyntää. Päinvastoin Helsingin kaupunkistrategian otsikkotason teema on kaupunginosien omaleimaisuuden vaaliminen. Kallahti ja Meri-Rastila ovat historialtaan ja identiteetiltään kaksi täysin eri kaupunginosa-alueita, joiden ”yhteen kurominen” ei ole mahdollista tekemättä väkivaltaa sekä näiden osa-alueiden omaleimaisuudelle että Vuosaaren omaleimaisuudelle historiallisesti kerroksellisena erilaisia asumis- ja elämäsmuotoja, kulttuureja ja yhteisöjä rinnakkain kokoavana kaupunginosaana. Kallahden yhteen kurominen Meri-Rastilan kanssa on kuitenkin ainoa kaupungin taholta ilmi tullut kaavoituksen Kallahteen kohdistuva tavoite, tarkoitus tai oletettu tai suunniteltu vaikutus. Kun tavoitteena ilmeisesti on Kallahden sulautuminen Meri-Rastilaan, Vuosaaren Kallahden omaleimainen historia viimeistään 1700-luvulta asti tällä nimellä (Kallvik) tunnettuna paikkana aiotaan ilmeisesti Helsingin toimesta vaihtaa 1990-luvulta alkavaan (Helsingin keinotekoisesti nimeämän) Meri-Rastilan historiaan. Tällä kaupunginlakimiehen lausunnossa ilmi tulleella Helsingin joidenkin viranhaltijoiden tavoitteella ei ole poliittista legitimitettä.

3) Vuorovaikutuksessa Kallahti ja Kallahden asukkaat on sivuutettu.

Kaupungin lausunto s. 26: ”Kaava-alueeseen rajautuvien tonttien omistajia ja asukkaita on tiedotettu kirjeitse osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheessa 13.4.-4.5.2015 ja luonnosvaiheessa 28.11-19.12.2016.” Kaivonkatsojantie 3:n ja 9:n Heka Oy:n talotoimikuntien pitkäaikaiset puheenjohtajat Päivi Huttunen ja Hans Duncker kertovat, että näiden välittömästi Pohjavedenpuiston itäpuolella Kallahden asuinalueella sijaitsevien talojen yhteensä noin 400 asukkaalle ei ole tullut mitään tällaisia kirjeitä. Kaupungin suunnitelmista on saatu lukea vain Vuosaari-lehdestä (Duncker). (Tietoa väitetyistä kirjeistä ei ole saatu muista kaava-alueeseen itäpuolella rajautuvista taloista.)

Kun suunnittelu alkoi keväällä 2015, lainvoimainen oli Helsingin yleiskaava 2002, jossa Pohjavedenpuisto ja Ullaksenpuisto yhtä lailla on merkitty viheralueiksi, kaupunkipuistoiksi – Ullaksenpuisto on edelleen merkitty viheralueeksi myös joulukuussa 2018 voimaan tullessa uudessa yleiskaavassa. Nimi ”Pohjavedenpuisto” on Helsingin virastossa keinotekoisesti annettu paikannimi, jolla ei ole vastinetta paikallisessa tiedossa. Nimi ei ole ollut asukkaiden tuntema, edes Google-kartta ei ole tiennyt tälle metsäalueelle mitään nimeä (ennen vuotta 2017, jolloin Helena Saarikoski

on lisännyt Pohjavedenpuiston nimen Google-kartalle), eikä puistometsässä ole ollut eikä ole edelleenkään mitään paikannimikylttejä, infotauluja tai vastaavia, joissa nimi olisi merkittynä maastoon. Helena Saarikoski on pyytänyt kaupungilta paikannimikyltin asettamista Pohjavedenpuistoon vuonna 2017, mutta aluesuunnittelija Nina Mouhu Helsingin kaupunkiympäristön toimialalta on ilmoittanut, että puistoon ei investoida mitään, koska "alue tullaan rakentamaan". Kallahden asukkaat ovat tienneet vain, että "toi meidän metsä" on yleiskaavan metsäalueeksi säätämä. Sen takia jostakin paikallislehdestä luettu tieto, että "Meri-Rastilan puistoja" suunnitellaan "parannettavan" osana "Meri-Rastilan kaupunki uudistusta", ei ole tavoittanut Kallahden asukkaita tietona heidän oman lähimetsänsä olemisesta uhattuna. Kaupunki ei ole pyrkinyt tätä myöskään tuomaan asukkaiden tietoon. Koko suunnitteluajana 2015–2020 kaavoittaja ei ole koskaan maininnut asiakirjoissa tai tiedotuksessaan Kallahtea kaavoitettavan tässä asemakaavassa. Kaavas suunnitelmasta on järjestetty kuusi "Kerro kantasi -keskustelua" (verkkokyselyä), jotka kaikki on otsikoitu vain Meri-Rastilaa koskeviksi. Kaikki kaavoittajan järjestämät asukastilaisuudet on pidetty Meri-Rastilassa. Nuorten mielipiteitä on tavoiteltu Meri-Rastilan nuorisotalolla. Jopa kaavoittajan järjestämä kaavakävely on sivuuttanut Kallahden metsäalueet tarpeettomina nähdä, koska "siellä ei ole kuin metsää" (Risto Rautava perusteli Pohjavedenpuiston sivuuttamista kaavakävelyllä 2016, kertoo mukana ollut Kari Aalto).

Vastaako lainsäätäjän tarkoitusta se Helsingin kaava-asioissa yleisesti tekemä laintulkinta, että MRL 62§:n määräämä osallisten kuulemisvelvoite merkitsee vain sitä, että osallisille on varattava mahdollisuus lausua mielipiteensä, mutta että laki ei velvoita kaavoittajaa ottamaan osallisten mielipiteitä mitenkään huomioon?

Yhtenä tyypillisenä esimerkkinä kaavoittajan tavasta käsitellä vuorovaikutuksessa annettuja osallisten mielipiteitä: Kerro kantasi -keskustelussa 4 Meri-Rastilan puistot ja täydennysrakentaminen (linkki) maaliskuussa 2018 annettiin 66 mielipidettä, joiden mukaan Pohjavedenpuistoa tai yleisesti "metsää" ei tulisi rakentaa, Pohjavedenpuisto tulisi säilyttää luonnontilaisena kuten on, ja nämä mielipiteet saivat yhteensä 436 kannatusääntä. Vastakkaisia, metsiin rakentamista kannattavia mielipiteitä ilmaistiin viisi, kannatusääniä näille yhteensä kolme. Kyselyssä tuotiin kaupungin tietoon myös Adressit.com:ssa kerätty adressi "Vuosaaren Pohjavedenpuisto ja Ullaksenpuisto on suojeltava rakentamiselta" (2.4.2018 286 allekirjoitusta; nyt 30.7.2022 1455 allekirjoitusta, näistä 101 paperilla, 1354 Adressit.com:ssa). Asukkaiden voimakas ja varsin yksimielinen metsien rakentamisen vastustus tuli kyselyssä selkeästi kaavoittajan tietoon. Vuorovaikutusraportissa (asemakaavan liitteenä) tavanomaisesti kaikki annetut mielipiteet referoidaan samantarvoisina; vaikka verkkokeskustelussa kehoitetaan "äänestämään" mielipiteitä, minkäänlaista ääntenlaskua ei suoriteta eikä äänestyksen tulosta julkisteta, päinvastoin samaa tarkoittavat mielipiteet niputetaan referoiden yhteen. Mielipide ja sille vastakkainen mielipide näyttäytyvät näin vuorovaikutusraportissa yhtä painokkaina, osallisten kahtena erilaisena mielipiteenä. Sitä, että kaavoittaja on huomionnut vain toisen, kolme ääntä keränneen mielipiteen, ja jättänyt kokonaan huomiotta toisen, 436 äänestäjän mielipiteen, ei tarvitse perustella.

Yleinen käsitys asukkaiden keskuudessa on, että kaikki mahdollisuus vaikuttaa Meri-Rastilan itäosan kaavoitukseen päättyi tontinvaraukseen rakennuttajille Pohjavedenpuiston pohjoisosasta marraskuussa 2018 (Kaupunginhallitus 42 /

05.11.2018, § 691 Asia/9), niin sanottuun kumppanuuskaavoitushankkeeseen. Suuren osallisten enemmistön mielipiteen mukaista vaihtoehtoa, metsän rakentamatta jättämistä, ei tämän jälkeen enää ollut eikä tullut kaavoituksesta päätettäessä enää lainkaan esiin. Onko osallisia kuultu lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla MRL 62§:n mukaisesti?

Kaavoituksen tavoitteet hyväksyttävyyden kriteerinä

Kaupunki vetoaa lausunnossaan laajasti kaavoituksen julki lausuttuihin tavoitteisiin asemakaavan hyväksyttävyyden ja lainmukaisuuden kriteereinä. Lausunnossa siteerataan kaavaselostukseen kirjattuja kaavoituksen tavoitteita mm. seuraavasti (lyhyt kommentti tavoitteen saavuttamisesta):

- tiivistää nykyistä kaupunkirakennetta hyvien joukkoliikenneyhteyksien yhteydessä - tavoitteena on tiivistää olemassa olevaa kaupunkirakennetta hyvien joukkoliikenneyhteyksien yhteydessä, korostaa alueen vahvuuksia ja mahdollistaa arjen palvelujen kehittyminen - Täydennysrakentaminen hyvien julkisten liikenneyhteyksien varteen ja monipuolisten palvelujen lähelle on tarkoituksenmukaista maankäyttöä. (Kaikki kaavassa Vuotien varteen ja Pohjavedenpuiston pohjoisosaan sijoitettu rakentaminen sijaitsee enemmän kuin kävelymatkan [HSL:n normi 400 m] päässä joukkoliikenteen pysäkeistä; vaikka talot ovat metroradan ”varrella”, sekä Rastilan että Vuosaaren metroasemalle ja ostoskeskukseen on noin kilometrin matka; asuminen näissä taloissa edellyttäisi auton käyttömahdollisuutta jopa päivittäisasiainnissa; asiakasmäärän lisäyksen aikaan saama palvelujen kehittyminen kohdistuisi todennäköisesti pääosin Itäkeskukseen, ei paikallisiin pikkukauppoihin.)

- Tavoitteena on korostaa alueen vahvuuksia [merellisyys, yhtenäinen arkkitehtoninen luonne, maastonmuodot ja luonnon läheisyys] ja samalla parantaa kaupunkikuvaa ja kaupunkitilaa sekä turvallisuutta, yhteisöllisyyttä, toiminnallisuutta ja yhteenkuuluvuutta ympäröiviin alueisiin (Kaikki mainitut alueen olemassa olevat vahvuudet menetetään tiiviillä kerrostalorakentamisella. Meri-Rastila nykyisellään on yhtenäisesti suunniteltu puutarhakaupunginosa, jonka erittäin hyvin onnistuneet suunnitteluratkaisut, kuten kaupunkitilat, eivät kaipaa parantamista. Mainitut ”parannuksen” kohteet eivät ole tarvinneet parantamista alueella - vuosikausia kestänyt ihmisten kotitalojen purkamisen suunnittelu on päinvastoin romuttanut suuren osan näistä kaavoituksen ”parantamisen” kohteista.)

- monipuolistaa Meri-Rastilan asuntokantaa sosiaalisesti kestäväällä tavalla, jotta alueelta löytyy asuntoja eri elämäntilanteisiin (Omistusasumisen suosiminen kohtuuhintaisen vuokra-asumisen kustannuksella ei ole sosiaalisesti kestäväää. Köyhien ihmisten lähimetsien myyminen varakkaiden omistusasuntorakentamiseen ei ole sosiaalisesti kestäväää. Mitä tarkoittaa tavoite asuntojen löytymisestä alueelta eri elämäntilanteisiin, on täysin hämärää - alueella asuu jo nyt ihmisiä ja perheitä kaikissa eri ”elämäntilanteissa”.)

- huomioida alueen sisäiset viheralueet osana alueen identiteettiä ja turvata viheralueiden ekologinen laatu. - elinvoimaisen ja monimuotoisen lähiluonnon ja luontoarvojen säilyttäminen kaava-alueella ja siihen rajautuvilla alueilla, erityisesti

Kallahdenniemen Natura 2000 -alueella (Tavoitteen toteutumattomuudesta ks. valituksemme.)

Kaavaselostuksessa kaunopuheisesti ilmaistut kaavoituksen tavoitteet eivät voi perustella kaavoituksen laillisuutta, jos kaavoitus ei toteuta näitä tavoitteita. Esimerkiksi: Kiellettyä on sellainen elinympäristön laadun merkityksellinen heikentäminen, joka ei ole perusteltua asemakaavan tarkoitus huomioon ottaen (MRL 54§, lausunto s. 24). – Asemakaavan sellaisella väitetyllä tarkoituksella ei voida perustella elinympäristön laadun merkityksellistä heikentämistä, jota kaavoitus ei toteuta. Elinympäristön heikentämiskielto menettäisi kokonaan lainsäätäjän tarkoittaman merkityksensä, jos mikä tahansa ”kaavoituksen tarkoitus” voitaisiin esittää kiellon rikkomisen perusteeksi, tarkastelematta lainkaan sitä, toteuttaako kaavoitus tällaista tarkoitusta.

Linkkejä

Helsingin kaupungin tarkastusviraston arviointimuistio (13.2.2019)

Luonnonsuojeluohjelman toteuttaminen 2018:

https://www.arviointikertomus.fi/sites/default/files/pdf/article-memo/2019/luonnonsuojeluohjelman_toteuttaminen.pdf

EU:n luontodirektiivissä mainitut 139 lajia, joita tavataan Suomessa:

https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Luonto_ ja_ lintudirektiivien_ lajit/ Lajien_ esittelyt

Luonnonsuojeluasetuksen liite, kaikki Suomessa rauhoitetut, uhanalaiset sekä erityisesti suojeltavat lajit: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210521>

Vuosaarelaisyhteisöjen Vuosaari-seuran, Vuosaari-toimikunnan ja Vuosaari-säätiön lausunnot

<https://vuosaari.fi/category/lausunnot-ja-kannanotot/>

Adressi Pelastetaan Vuosaari! https://www.adressit.com/pelastetaan_vuosaari

Asukkaiden Helsinki -yhteislistan aloite Helsingin tärkeät viher- ja virkistysalueet sekä kulttuuriympäristöt on säästettävä rakentamiselta

<https://www.asukkaidenhelsinki.fi/uutiset/helsingin-tarkeat-viher-ja-virkistysalueet-seka-kulttuuriymparistot-tulee-saastaa-rakentamiselta/>

Kerro kantasi 4: Meri-Rastilan puistot ja täydennysrakentaminen (maalis-huhtikuu 2018)

<https://kerrokantasi.hel.fi/meri-rastila4>

KHO:2021:60

<https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1620285558369.html>

Helsingissä 5.8.2022

Kallahti Kallvik ry:n puolesta

Helena Saarikoski
puheenjohtaja

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry:n puolesta

Antti Halkka
puheenjohtaja

Emilia Pippola
järjestösihteeri

Liite: Kuvia Pohjavedenpuiston pohjoisosasta (tontin 54165 alueelta). Kuvat Kari Aalto.

Kuva 1. Merinäköala (zoom) Pohjavedenpuiston korkeimmalta kohdalta Kallahden asuinalueen yli kaakkoon Skatanselälle.

Kuva 2. Näkymä Pohjavedenpuiston korkeimmalta kohdalta (29 m mpy) kaakkoon. Merinäköala Kallahden asuinalueen yli Skatanselälle. Pohjavedenpuiston korkein kohta

menetetään kaavassa talon alle tontilla 54165 ja nyt julkinen merinäköala jää talon ylimpien kerrosten asukkaiden yksityisomaisuudeksi.

Kuva 3. Näkymä Pohjavedenpuiston korkeimmalta kohdalta koilliseen.

Kuva 4. Näkymä Pohjavedenpuiston korkeimmalta kohdalta lounaaseen. Keskellä lyhtypylväs Pohjavedenpuiston läpi kulkevan itä-länsisuuntaisen kävelytien varrella.

Kuva 5. Näkymä Pohjavedenpuiston korkeimmalta kohdalta luoteeseen.

Kuva 6. Näkymä Pohjavedenpuiston pohjoisreunalta pohjoiseen Vuotien yli Rastilaan, keskellä Rastilan puolella Vuotien reunaan istutettu kuusiaita, takana oikealla Rastilan asuintaloja. Kallahti Kallvik ry:n ehdottaman viherkannen paikka pohjois-eteläsuuntaisen metsäverkostoyhteyden eheyttämiseksi Vuotien railon yli Pohjavedenpuistosta Kallvikintien suojametsävyöhykkeelle.